

GDK: 92(497.12)

ZNAČILNOSTI IN POSEBNOSTI LASTNINE GOZDOV

Iztok WINKLER*

Izvleček

Lastninska pravica v gozdovih je specifična in močno omejena. Lastnikovo ravnanje v gozdu je omejeno z zapovedmi, prepovedmi ter tudi z ustreznimi sankcijami. Posebnosti lastnine gozdov in uresničevanja lastninske pravice v gozdovih se kažejo pri upravljanju gozdov, rabi gozdov in razpolaganju z njimi. Zaradi številnih omejitev lastninske pravice zagotavlja država lastnikom gozdov ustrezna nadomestila, odškodnine in davčne olajšave.

Ključne besede: gozd, lastnina, omejitve, odškodnina, davčna olajšava

THE FEATURES AND SPECIAL CHARACTERISTICS OF FOREST PROPERTY

Abstract

The forest ownership right is of a specific and highly limited character. Forest owner's dealing with forest is restricted by provisions, prohibitions and corresponding sanctions. Special characteristics of forest property and the implementing of the right ownership in forests are reflected in forest management, forest utilization and in the disposing thereof. Due to numerous limitations regarding the right of ownership, the state provides corresponding compensations, indemnities and income tax reliefs for forest owners.

Key words: forest, property, limitation, indemnity, income tax relief

* Prof., dr., Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo, 61000 Ljubljana, Večna pot 83, SLO

KAZALO

1	UVOD.....	183
2	JAVNA IN ZASEBNA LASTNINA GOZDOV	184
2.1	ZASEBNI GOZDOVI	184
2.2	JAVNI GOZDOVI	189
3	CELOVITO ALI PARCIALNO RAZUMEVANJA GOZDA KOT LASTNINE.....	191
4	UPRAVLJANJE GOZDOV	192
5	RABA (UŽIVANJE) GOZDOV	193
6	RAZPOLAGANJE Z GOZDOVI	195
7	MATERIALNE SPODBUDE IN ODŠKODNINE ZARADI OMEJITVE UŽIVANJA LASTNINE ZASEBNIH GOZDOV.....	197
8	ODŠKODNINE ZA POVZROČENO ŠKODO NA ZASEBNI LASTNINI	202
9	SKLEP	203
10	SUMMARY	203
11	VIRI	208

1 UVOD

Lastnina gozdov in način uresničevanja lastninske pravice je eno izmed temeljnih vprašanj do katerih se je treba opredeliti, ko postavljamo izhodišča in okvire gospodarjenja z gozdovi. Ključno je pri tem vprašanje, kakšna je narava te lastnine, kakšne pravice in obveznosti izhajajo iz nje in kako država ureja omejitve, ki jih postavlja lastnikom gozdov.

Lastninska pravica daje upravičencu (lastniku) pravico rabiti stvar in z njo razpolagati v meri, ki jo dovoljuje pravni red, ter vsakega drugega od tega izključiti.

Sodobna pravna znanost opozarja, da lastninska pravica ne zagotavlja samo eksistence posamezniku, ampak je tudi porok človekovega napredka, zato se je ne more izvrševati v škodo skupnosti ali v nasprotju z družbenimi interesi. Lastnik kake dobrine ni neomejen gospodar, njegovo ravnanje je omejeno z zapovedmi, prepovedmi ter tudi z ustreznimi sankcijami (ŠINKOVEC 1991,1992,1994).

Slovenska ustava v poglavju o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah določa, da je zagotovljena pravica do zasebne lastnine in dedovanja (33.člen Ustave), v poglavju o gospodarskih in socialnih razmerjih pa pravi, da zakon določa način pridobivanja in uživanja lastnine tako, da je zagotovljena njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija (67.člen).

Lastninska pravica do nepremičnine se lahko v javno korist odvzame ali omeji proti nadomestilu v naravi ali proti odškodnini pod pogoji, ki jih določa zakon (67.člen)

Tujci ne morejo pridobiti lastninske pravice na zemljiščih, razen z dedovanjem ob pogoju vzajemnosti.

2 JAVNA IN ZASEBNA LASTNINA GOZDOV

Lastniki gozdov so država, lokalne skupnosti ter zasebniki, bodisi individualno ali kot civilnopravne osebe.

2.1 ZASEBNI GOZDOVI

Gozdovi so bili najprej skupna last. Ljudje so v njih zadovoljevali svoje naturalne potrebe.

Z nastopom frankovske oblasti pa so gozdovi postali last vladarjev, ki so jih dajali v uživanje podrejeni gosposki.

Zasebni gozdovi v današnjem smislu besede so nastali kasneje, ko se je začela tržna gospodarska izraba in je les postal blago. Takrat pride do prve prave privatizacije gozdov.

Kmetje so lahko v teh gozdovih sekali les za kurjavo in druge najnujnejše domače potrebe. S povečanjem gospodarskega pomena gozdov pa je zemljiška gosposka začela podložnikom natančneje odmerjati uživalne pravice v gozdovih in jih tudi omejevati. V drugi polovici 19.stoletja so postale vse pogostejše zahteve za odpravo gozdnih služnosti do lesa za določeno odškodnino. Patent o odkupu in uravnavi zemljiških služnosti leta 1853 je kmečke pravice v gozdovih razveljavil in postavil načelo, da jih kmetje odkupijo. Odkup so večinoma opravili tako, da so kmetje dobili v zameno določene gozdne površine, ki so si jih nato bodisi individualno razdelili, bodisi obdržali kot skupno vaško posest. Tako je na današnjem območju Slovenije nastala zasebna kmečka posest, le malo kmetov je imelo svojo gozdno posest že pred odkupom servitutov- take so zlasti bile kmetije v gorskem svetu (WINKLER 1989).

Na območju današnje Slovenije je bila leta 1873 lastninska struktura v gozdovih naslednja:

-
- državni gozdovi 4,2 %
 - skupni vaški gozdovi 8,0 %
 - cerkveni gozdovi 6,1 %
 - gozdna veleposest 30,2 %
 - mala gozdna posest 51,5 %

Državnih gozdov je bilo malo. Prevladujoče načelo gospodarskega liberalizma, po katerem naj se država ne ukvarjala neposredno z gospodarstvom, je povzročilo, da so državne gozdove v drugi polovici 18.stoletja celo prodajali.

Za začetek tega stoletja je za naše dežele značilno kopičenje gozdov v rokah veleposestnikov, medtem ko se je gozdna posest malih in srednjih kmetov še naprej drobila. Kmetje z gozdovi, ki so jih dobili po odpravi gozdnih služnosti, pogosto niso razumno gospodarili. Zaradi vse večje gospodarske stiske pa tudi zaradi neznanja so jih pogosto posekali do golega ali pa jih po delih odprodajali. Popis kmetijskih obratov leta 1902 je pokazal, da takrat na Slovenskem kar 40 % kmečkih obratov ni imelo gozda, 45 % pa manj kot 5 ha. Pretežni del gozdov so imeli v rokah veleposestniki. Njihovo posest lahko razdelimo na štiri značilne skupine:

- fevdalna posest, ki je bila ostanek srednjeveških fevdov in fidejkomisov in je bila v rokah tujega plemstva (Auersperg, Windischgraetz, Attems, Thurn, Born, Esterhazy, Zabeo, Schoenburg-Waldenburg in drugi),
- kapitalistična veleposest, ki je nastala s svobodnim prometom z gozdovi in je bila deloma že v domačih rokah,
- cerkvena posest,
- velika kmečka posest, največkrat v alpskih krajih.

Agrarna reforma v kraljevini Jugoslaviji te posestne sestave ni bistveno spremenila, razlaščenih je bilo skupaj le 23.693 ha gozdov, ki so ostali pod začasno državno upravo vse do leta 1945, ko so prešli v državno last.

Po II. svetovni vojni so bili nacionalizirani gozdovih veleposestnikov, cerkve in drugih civilnih pravnih oseb, kmečka posest nad 45 ha, nekmečka posest nad 5 ha in vsi gozdovi vaških skupnosti. S tem se je bistveno spremenila lastninska sestava v gozdovih, močno se je zlasti okrepil državni sektor, čeprav so še naprej prevladovali zasebni gozdovi. Z ukrepi agrarne reforme in na podlagi drugih predpisov je prešlo v državno last okoli 180.000 ha gozdov.

Hkrati je tekkel tudi intenziven proces drobljenja zasebne gozdne posesti. Povprečna zasebna gozdna posest se je v tem stoletju praktično prepolovila.

Preglednica 1 Povprečna zasebna gozdna posest v Sloveniji v obdobju 1900-1990

Table 1: The average private forest property in Slovenia in the period from 1900-1990

Leto	Povpr. posest v ha	Indeks
1902	5,6	100
1939	4,5	80
1951	3,8	68
1968	3,0	54
1990	2,7	48

Raziskave (MEDVED 1991) kažejo, da so po II. svetovni vojni na zmanjšanje zasebne gozdne posesti najbolj vplivali dedovanje (36 %), agrarna reforma (30 %) in krčitve gozdov zaradi gradnje infrastrukturnih objektov (21 %).

Na podlagi zakona o denacionalizaciji pa se je po letu 1991 začel proces vračanja po vojni podržavljenih gozdov, lastninska sestava v gozdovih se spet spreminja.

Dosedanji proces denacionalizacije (WINKLER/MEDVED 1994) kaže zlasti naslednje značilnosti:

- gozdovi se v veliki večini vračajo v naravi,
- povprečna vrnjena posest znaša okoli 30 ha, dejansko pa jo bodo dedovali povprečno trije dediči,
- med denacionalizacijskimi upravičenci oz. njihovimi dediči je polovica nekmetov,
- vrnjeni gozdovi pomenijo za 60 % upravičencev povečanje dosedanje gozdne posesti, 40 % upravičencev pa doslej ni imelo gozdov,
- večina dedičev vrnjenih gozdov želi, da se vrnjeni gozdovi fizično razdelijo mednje.

Nimamo trdnejših podatkov, koliko vrnjenih gozdov bodo dobili upravičenci oz. njihovi dediči, ki živijo v tujini.

Med civilnopravnimi osebami imajo gozdove zlasti verske skupnosti. Pridobile jo jih z darovnicami vladarjev, kasneje pa zlasti z darili in volili.

Največje površine cerkvenih gozdov so bile na slovenskem ozemlju na Pokljuki, Mežakli in Jelovici ter v Savinjski dolini. Gozdovi na Pokljuki, Mežakli in Jelovici so postali last Briksenških škofov leta 1004, ko jim jih je podaril nemški cesar Henrik II (vključno z Bledom, z gradom in jezerom). V upravljanju briksenških škofov so ostali skoraj 800 let, ko je bila vsa njihova posest sekvestrirana in dodeljena v upravljanje katedralnemu fondu, t.j. dunajskemu državnemu gospodarstvu in financam. Kranjski deželni glavnik je vpeljal na tem posestvu državno upravo. V času francoske zasedbe (1809-1813) je vsa posest prešla v oskrbo in upravljanje francoske državne uprave, po odhodu Francozov pa je posestvo spet prešlo pod avstrijsko državno upravo. Leta 1833 je cesar Franc Ferdinand ukazal vrnitev celotnega posestva stolnemu kapitlju v Briksnu. Posest so vrnili leta 1838.

Posestvo pa je bilo močno zadolženo in leta 1858 je knezoškof Vincenc iz Briksna prodal celotno posestvo graščine Bled za 157.500 avstrijskih goldinarjev oziroma 315.000 kron Viktorju Ruardu, belgijskemu veleposestniku in lastniku fužin ob Savi.

Draga proizvodnja oglja v fužinah in obveznosti v zvezi z zakonom o zemljiški odvezi so Ruardove fužine na Savi in v Mojstrani pehali v vse večjo krizo in prekomerno izkoriščanje gozdov. Zato je oblast leta 1858 celo odredila začasno sekvestracijo teh gozdov, ki je trajala do leta 1871. Takrat je Ruard posestvo prodal Kranjski industrijski družbi na Jesenicah za 780.000 avstrijskih goldinarjev, obdržal pa je sprva graščino na Bledu z jezerom in nekaj zemljišča, vendar je leto kasneje tudi to prodal. Kranjska industrijska družba je tako postala lastnica 28.758 ha gozdov in drugih zemljišč na Jelovici, Pokljuki, Mežakli, na Jesenicah, v Kranjski gori in Podkorenu, leta 1872 pa je kupila še gozdove v Martuljku, Pišnici in Belci. Kasneje je prevzela še posestvo Zoisovih dedičev. S tem posestvom pa so nastali preveliki stroški, urediti je bilo treba še obveznosti do servitutnih upravičencev, posodobitev proizvodnje v železarskih obratih pa je zahtevala veliko denarja. Zato so leta 1889 ponudili in leta 1895 dejansko prodali gozdove (26.454 ha) avstrijskemu ministrstvu za kmetijstvo, ki jih je namenil za Kranjski verski zaklad.

Verski zakladi so nastajali po letu 1782, ko je cesar Jožef II razpustil veliko samostanov, njihovo premoženje pa združil v posebni verski blagajni- verskem skladu, katerega čisti dohodki so bili namenjeni za duhovniške plače, ustanavljanje novih župnij, oskrbo upokojenih duhovnikov in revnih ljudi. Vsaka pokrajina je morala imeti svoj verski zaklad. To niso bile cerkvene ustanove, ampak državne. Večina verskih zakladov je poslovala z izgubo in jih je morala država dotirati. Dolg kranjskega verskega zaklada državi je npr. konec leta 1905 znašal nad 10 milijonov zlatih avstrijskih kron.

Kranjski verski zaklad je nadaljeval delo tudi v kraljevini Jugoslaviji do leta 1939, ko je bilo celotno premoženje dano v last ljubljanski škofiji. Očitno je tej uredbi botrovalo dejstvo, da skupščina Kraljevine Jugoslavije leta 1935 ni izglasovala konkordata z Vatikanom in je to predstavljalo nekakšno premoženjsko satisfakcijo. Leta 1941 je Tretji rajh škofijske gozdove podržavil, po II. svetovni vojni pa so jih odvzeli z agrarno reformo.

Škofijski gozdovi v Savinjski dolini so že v srednjem veku postali last ljubljanske škofije, vendar bi morali biti nacionalizirani po zakonu o likvidaciji agrarne reforme v Kraljevini Jugoslaviji leta 1931 oz. 1934, ki je določal, da ima cerkev lahko do 1000 ha gozdov. Škofija je skupaj z lokalno oblastjo zavlačevala izvedbo zakona do začetka II. svetovne vojne, ko so tudi ti gozdovi prešli v last Tretjega rajha, po vojni pa so jih odvzeli na podlagi zakona o agrarni reformi.

Po II. svetovni vojni odvzeti cerkveni gozdovi so v skladu z zakonom predmet denacionalizacije.

Posebna kolektivna oblika zasebne gozdne posesti so nekdanji skupni (vaški) gozdovi, ki so ostali nerazdeljeni. V Sloveniji se zanje uporablja skupno ime gozdovi agrarnih skupnosti. Po II. svetovni vojni so postopoma postali družbena last, na podlagi zakona (1994) pa se sedaj lahko agrarne skupnosti ponovno vzpostavijo in zahtevajo vrnitev odvzetega premoženja.

2.2 JAVNI GOZDOVI

Vse močnejše izraženi javni interes za gozdove postavlja pred lastnike gozdov vse več omejitev in posebnih odgovornosti. Te so boleče predvsem za zasebne lastnike, ki v svojih gozdovih razumljivo zasledujejo predvsem gospodarske interese. Zato jim mora država omejitve in posebne odgovornosti zaradi javnega interesa za ohranitev in razvoj gozdov in njihovih ekoloških in socialnih funkcij nadomestiti, bodisi z ustreznimi odškodninami bodisi z materialnimi spodbudami in davčnimi olajšavami. To je za državo lahko pomembna finančna obremenitev. S tega vidika je zato smotrneje, da je v Sloveniji večji delež javnih, med njimi zlasti državnih gozdov, saj se tako obveznosti do individualnih lastnikov gozdov zmanjšajo. To še posebej velja za gozdove, v katerih so neproizvodne funkcije bolj poudarjene.

Drugi razlog za večji delež javnih gozdov je dejstvo, da je učinkovito mnogonamensko gospodarjenje z gozdov racionalno le na večjih površinah (večji posesti). Res je sicer, da bodo nekateri zasebnih lastniki imeli tudi večjo

gozdno posest, na kateri je prav tako mogoče racionalno gospodariti, vendar bi jih morali obvezati, da gospodarijo z ustrezno gozdarsko službo ali da se v vseh strokovnih zadevah povezujejo z ustrezno gozdarsko organizacijo.

Državni gozdovi so hkrati tudi enota, ki je strokovni generator razvoja gospodarjenja z gozdovi (spodbujajo nove načine gospodarjenja z gozdovi, inicirajo tehnološki razvoj v gozdarstvu, zagotavljajo delovanje semenskih sestojev in podobno). Tega ni mogoče optimalno zagotavljati na zasebni gozdni posesti (zaradi prevladujočih pridobitnih interesov), vsaj ne na tako razdrobljeni, kot je slovenska.

Nekatere ekonomske šole poudarjajo, da je država slab gospodar in se ne bi smela neposredno ukvarjati z gospodarjenjem z gozdovi. Ta ugovor bi bil točen, če bi država gospodarila neposredno in administrativno, namesto da bi za gospodarjenje z gozdovi oblikovala strokovno profesionalno organizacijo (npr. javno podjetje) ali jih dala v zakup.

Lastninsko kategorijo **občinski gozdovi** poznajo skoraj vse evropske države. Njihov delež v skupni gozdni površini pa je različen, večinoma skromen

(Avstrija 2,5 %), izjemno velik pa je npr. v Švici. Različen delež občinskih gozdov je pripisati med drugim zlasti načinu nastanka teh gozdov. Tam, kjer so nastali iz nerazdeljenih nekdanjih skupnih gozdov, ki so si jih prilastile politične občine, je njihov delež razmeroma velik, sicer pa samo simboličen. Tako je tudi v Sloveniji, kjer je bilo pred II. svetovno vojno le 0,6 % gozdov občinskih in mestnih.

Občinski gozdovi imajo lahko dva osrednja namena:

- pokrivanje nekaterih materialnih potreb občine,
- delujejo kot posebna kategorija javnih gozdov s poudarjenimi socialnimi funkcijami, npr. rekreacijsko.

Materialna korist iz razdrobljenih občinskih gozdov je praviloma majhna, ne gre pa je podcenjevati v nekaterih manjših, močno gozdnatih občinah. Pomembnejša je vloga občinskih gozdov kot prostora za rekreacijsko rabo ali preprosto kot zeleni pas posameznega kraja. Zlasti večja mesta in naselja bi morala sama prevzeti odgovornost tudi za svoja zelena pljuča.

Preglednica 2 Spreminjanje lastninske sestave v gozdovih Slovenije v obdobju 1939-1994

Table 2 *The changes in property structure in Slovenian forests from 1939-1994*

Sektor	1939	1949	1952	1965	1990	1994
Državni	3,3	28,8	34,2	36,7	37,6	31,4
Zadružni	-	1,0	2,6	-	-	-
Zasebni	95,6	70,2	63,2	63,3	62,4	68,6

3 CELOVITO ALI PARCIALNO RAZUMEVANJE GOZDA KOT LASTNINE

Gozd - ki je kot gozdni ekosistem življenjska skupnost rastlin in živali ter njihovega življenjskega prostora z vsemi soodvisnostmi - pa v lastninskih pravicah obravnavamo vendarle zelo različno. Lastnik gozda je dejansko lastnik samo v določenem oziru in v nekaterih lastninskih pravicah, saj se poleg njega pojavljajo še drugi uporabniki s pravico prostega dostopa v gozd, nabiranja gozdnih sadežev in podobno.

Z zakonom o varstvu okolja (1993) pa je med drugim določeno, da so lastnine republike tudi prostoživeče divje živali (17. člen zakona).

Gozd je dejansko razdeljen med tri uporabnike, čeprav je formalnopravno lastnik samo eden. Taka ureditev lastninskih razmerij gotovo lahko povzroča vrsto problemov in medsebojna nasprotja. Zato morajo biti razmerja dovolj natančno

določena. Lastnik gozda je dejansko tudi res lastnik le gozda v ožjem pomenu besede, gozdnega drevja v obliki sestoja. Takoj pa se postavi vprašanje, kako se v tem primeru lahko uresničuje lastninska pravica do upravljanja, uživanja in razpolaganja z gozdom.

4 UPRAVLJANJE GOZDOV

Z gozdovi upravljajo lastniki gozdov. Odločajo o ciljih gospodarjenja, poteh za uresničevanje teh ciljev in o uporabi ustvarjenega dobička. Za razliko od nekaterih drugih upravljalcev so pri določanju ciljev gospodarjenja in poteh za uresničevanje teh ciljev vendarle vezani na gozdnogospodarski načrt in gozdnogojitveni načrt. Zakon o gozdovih pa izrecno določa, da lastniki gozdov lahko sodelujejo v procesu sprejemanja gozdnogospodarskega načrta enote in pri pripravi gozdnogojitvenega načrta.

Splošni del gozdnogospodarskega načrta mora biti javno razgrnjen 14 dni in v tem času se opravi tudi javna obravnava. Lastniki gozdov morajo biti o začetku in trajanju javne razgrnitve in javne obravnave obveščeni, pripombe pa obravnava svet območne enote Zavoda. Šele nato Zavod za gozdove pripravi predlog splošnega dela gozdnogospodarskega načrta in ga pošlje v postopek sprejemanja. Možnosti, da bi lastniki gozdov v gozdnogospodarskem načrtu uveljavili svoje individualne interese so torej formalno dane, dejansko pa težko uresničljive. Pomembnejše je zato uresničiti pravico lastnika gozda, da sodeluje pri pripravi gozdnogojitvenega načrta, ki se izdeluje za manjše, zaokrožene ozemeljske celote ali celo za posamezno posest. Zakon nima določb, ki bi to urejale podrobno. V praksi sta za tako sodelovanje predvsem dve možnosti:

- da lastnik gozda sodeluje pri gozdnogojitvenem načrtovanju že od prvih zametkov načrta in pri tem postavlja svoje želje in zahteve ter jih skupaj z gozdarjem javne gozdarske službe usklajuje z možnostjo gozda. To je smiselno predvsem za lastnike večje in zaokrožene gozdne posesti, kjer se praviloma izdeluje gozdnogojitveni načrt za enega ali nekaj lastnikov.

- za lastnike majhne in razdrobljene gozdne posesti pa lahko gozdar javne gozdarske službe pripravi zasnovo gojitvenega načrta in na terenu pripravi javno predstavitev, na katero povabi lastnike gozdov. Lastniki lahko izrazijo svoje poglede, želje oziroma zahteve, ki jih nato skupno uskladijo z možnostjo gozdov.

V obeh primerih je uspešnost sodelovanja lastnika pri izdelavi gozdnogojitvenega načrta v veliki meri odvisna od uspešnosti in intenzivnosti siceršnjega medsebojnega sodelovanja in dobrega gozdarjevega poznavanja lastnikovega gozda in njegovih sedanjih in prihodnjih interesov in potreb.

V upravljanje sodi tudi odločanje o uporabi doseženega dobička. Dobiček, ki nastaja pri gospodarjenju z gozdom, je renta (absolutna, diferencialna, monopolna), o njeni porabi odloča lastnik sam. Lahko jo nameni za dodatna vlaganja v gozd, za druge svoje investicijske potrebe ali za osebno porabo. Del rente odvzame tudi država z davki.

5 RABA (UŽIVANJE) GOZDOV

Zaradi javnega interesa za ohranitev in razvoj gozdov, zlasti njihovih socialnih in ekoloških funkcij, je raba (uživanje) gozdov omejena in država nalaga lastnikom gozdov konkretne omejitve in odgovornosti.

Pri mnogonamenski rabi gozdov ni več v ospredju klasični pridobitniški interes, ki je neposredno vezan na lastnika gozda, ampak gre tudi za rabo, ki je pod enakimi pogoji dostopna vsem državljanom. V tem delu dobivajo vsi gozdovi značaj skupne dobrine. To se odraža v zakonskih normah, s katerimi je zagotovljena možnost prostega dostopa in gibanja v gozdu, prosto nabiranje plodov, rastlin, gob in čebelarjenje v gozdu, lov in nabiranje prostoživečih živali v vseh gozdovih pod pogoji, ki jih določa zakon.

Pri rabi gozdov so izključno lastnikova pravica le lesnoproizvodna izraba gozdov, steljarjenje in nabiranje smole. Vendar pa je lastnik gozda v celoti

odgovoren za gospodarjenje s svojim gozdom. Država mu pri tem zagotavlja potrebno strokovno, v nekaterih zadevah pa tudi materialno pomoč.

Zakon pa natančno določa obveznosti lastnikov glede varstva in gojenja gozdov, obvezne obnove pogorišč in sanacije poškodovanih gozdov, prepovedi golosečnje. Lastnik mora upoštevati gozdnogojitveni načrt in na njegovi podlagi izdano odločbo, s katero mu javna gozdarska služba po poprejšnjem svetovanju in skupni izbiri drevja za posek, določi:

- potrebna gojitvena dela za obnovo gozda in nego mladja do vključno nege letvenjaka,
- potrebna varstvena dela,
- usmeritve ter roke za izvedbo in ponovitev posameznih gojitvenih in varstvenih del,
- količino in strukturo dreves za možni posek,
- usmeritve in pogoje za sečnjo in spravilo lesa,
- usmeritve in pogoje za pridobivanje smole in okrasnih dreves.

Največji možni posek je količina drevja v m³, ki jo sme posekati lastnik med veljavnostjo odločbe.

Lastnik in drugi uporabniki gozda morajo v gozdu izvajati vse s predpisi o varstvu gozdov določene ukrepe za preprečitev in zatrtje rastlinskih bolezni in preveč namnoženih žuželk, ki lahko porušijo biološko ravnotežje v gozdu, ter za preprečitev druge škode v gozdovih. Javna gozdarska služba lastniku gozda določi sanitarne sečnje in preventivna varstvena dela ter rok, do katerega jih mora opraviti.

Lastnik gozda in njegovi družinski člani lahko delajo v svojem gozdu, vsi drugi, ki delajo v gozdovih, pa morajo za to izpolnjevati predpisane pogoje.

Država ali lokalna skupnost lahko dodatno omeji lesno izrabo gozdov in druga ravnanja v gozdu, če jih proglasi za gozdove s posebnim namenom ali za varovalne gozdove.

Lastnik mora dovoliti začasno spravilo, začasen prevoz ali začasno zložitve tujih gozdnih sortimentov v svojem gozdu, če spravila, prevoza ali zložitve ni mogoče opraviti drugače ali bi drugačen način bil nesorazmerno dražji.

Lastnik mora plačevati letno pristojbino za vzdrževanje gozdnih cest, v skladu s posebnimi predpisi pa tudi davek od katastrskega dohodka gozda.

6 RAZPOLAGANJE Z GOZDOVI

Pri razpolaganju s svojim gozdom je lastnik načelno samostojen. Prednostno pravico pri nakupu gozdov ima lastnik, katerega zemljišče meji na gozd, ki je naprodaj. Če ta prednostne pravice ne uveljavi, ima prednostno pravico drug lastnik, katerega gozd je najbližje gozdu, ki je naprodaj.

Republika Slovenija ima predkupno pravico pri nakupu varovalnih gozdov in gozdov s posebnim namenom, razen če je izjemna poudarjenost funkcije, zaradi katere so gozdovi razglašeni za gozdove s posebnim namenom, v interesu lokalne skupnosti. V tem primeru ima predkupno pravico lokalna skupnost.

Navedena določila o prometu z gozdovi imajo dva cilja:

- varovalne gozdove in gozdove s posebnim namenom zaradi javnega interesa pridobiti v javno last,
- vplivati na čim manjše drobljenje gozdne posesti.

Oba cilja sta le usmeritvene narave. Predkupna oz. prednostna pravica pri nakupu gozdov je vedno vezana tudi na enake ponujene pogoje (npr. ceno)

Prednostna pravica do nakupa pomeni omejitev pogodbene svobode prodajalca pri izbiri pogodbnega partnerja, t.j. kupca, tako da mora prodajalec gozd najprej ponuditi tistemu, ki ima prednostno pravico do nakupa. Šele če ta v določenem roku ne izjavi, da bo kupil ponujeni gozd, lahko prodajalec proda gozd drugemu po svoji izbiri, vendar ne pod ugodnejšimi pogoji, kot jih je navedel v ponudbi.

Prednostna pravica do nakupa gozda velja samo v primeru, če namerava prodajalec gozd prodati, ne velja pa torej za drugačno odtujitev (menjava, darilo in podobno).

Zakon o gozdovih se glede postopka in roka prodaje gozdov, uveljavljanja prednostne pravice in pogojev za menjavo gozdov sklicuje na zakon o kmetijskih zemljiščih. Ta pa pravi, da je prodajalec dolžan ponudbo za prodajo izročiti pristojnemu organu lokalne skupnosti, ki poskrbi, da ponudbo za 15 dni nabijejo na razglasno desko krajevnega urada oz. občine. Rok za uveljavitev prednostne pravice nakupa znaša 30 dni od dneva, ko je ponudbo prejela kmetijska zemljiška skupnost.

Ponudba je enostranski pravni posel, ponudnika veže do izteka roka za uveljavitev prednostne pravice nakupa (1.odst. 37. čl. zakona o obligacijskih razmerjih) in je ne more umakniti. V tem primeru velja tki. prejemna teorija, kar pomeni za ponudnika obveznost, da ne odstopi od ponudbe, kakor hitro z zakonom določeni naslovník prejme ponudbo. Ponudba mora biti pisna.

Prednostni upravičenec lahko oporeka (izpodbija) zahtevano ceno za gozd. Če meni, da cena v ponudbi bistveno presega tržno vrednost, lahko sproži postopek za ugotovitev tržne vrednosti ponujenega gozda. Tako ugotovljeno ceno je ponudnik dolžan upoštevati pri prodaji prednostnim upravičencem.

7 MATERIALNE SPODBUDE IN ODŠKODNINE ZARADI OMEJITVE UŽIVANJA LASTNINE ZASEBNIH GOZDOV

Zakon o gozdovih ohranja že doslej uveljavljeno načelo, da je lastnik gozda zaradi javnega interesa za gozd in njegove ekološke in socialne funkcije lahko omejen pri uživanju svoje lastnine. Mora pa za te omejitve dobiti nadomestilo oziroma odškodnino za zmanjšano gospodarsko korist.

Gozd s svojimi ekološkimi in socialnimi funkcijami zagotavlja koristi, ki jih lahko pod enakimi pogoji uživamo vsi državljani. Lastnik gozda z gospodarjenjem v svojem gozdu zagotavlja uresničevanje tudi teh funkcij, zato je prav, da mu država delno, v nekaterih primerih pa tudi v celoti pokrije nekatere stroške gospodarjenja.

Na podlagi zakona o gozdovih država zagotavlja med drugim v celoti sredstva za izvedbo del v varovalnih gozdovih in v gozdovih v ožjem delu hudourniških območij v zasebnih gozdovih, sredstva za nabavo, polaganje in izdelavo kontrolnih in lovnih nastav za podlubnike ter sredstva za postavitve protipožarnih tabel, okrepljene opazovalne službe v času požarne ogroženosti gozdov in protipožarne straže na pogoriščih gozdov.

Država zagotavlja tudi sredstva za sofinanciranje gojitvenih in varstvenih del ter del za vzdrževanje življenjskega okolja prostoživečih živali v zasebnih gozdovih, sanacije v zasebnih gozdovih, ko povzročitelj ni znan, gradnje in vzdrževanja gozdnih cest, obnove gozdov na pogoriščih in obnovo gozdov, poškodovanih v naravnih ujmah, premene v zasebnih gozdovih in za drugo redčenje v zasebnih gozdovih.

Višina sofinanciranja je odvisna od vrste del, poudarjenosti socialnih in ekoloških funkcij gozda, velikosti posesti in socialnoekonomskega položaja lastnika gozdov.

Lastnik pa lahko uveljavlja odškodnino le za omejitve, ki jih ima pri gospodarski izrabi gozda, ki je proglašen za varovalni gozd ali za gozd s posebnim namenom.

Varovalni so gozdovi, ki v zaostrenih ekoloških razmerah varujejo sebe, svoje zemljišče in nižje ležeča zemljišča, in gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena katerakoli druga ekološka funkcija (hidrološka, biotopska, klimatska). Gozdovi, v katerih je izjemno poudarjena raziskovalna funkcija, higiensko zdravstvena funkcija ali funkcija varovanja naravne in kulturne dediščine, pa so gozdovi s posebnim namenom. Varovalni gozdovi in gozdovi s posebnim namenom so zavarovano naravno bogastvo in jih razglasijo z zakonom.

Gozdove, v katerih je izjemno poudarjena zaščitna, rekreacijska, turistična, poučna, obrambna ali estetska funkcija, prav tako lahko razglasijo za gozdove s posebnim namenom. To se stori s prostorskim delom gozdnogospodarskega načrta gozdnogospodarske enote, če je izjemna poudarjenost gozdov v interesu lokalne skupnosti, oziroma s prostorskim delom gozdnogospodarskega načrta območja, če je izjemna poudarjenost funkcij gozdov v širšem interesu.

V Sloveniji smo po podatkih Zavoda za gozdove imeli konec leta 1994 62.154 ha varovalnih gozdov in 10.421 ha gozdov s posebnim namenom, večinoma (80 % = državnih. Po končani denacionalizaciji pa bo takih gozdov več tudi v zasebni lastnini.

Ko se gozd razglasi za varovalni gozd ali za gozd s posebnim namenom, se določi tudi režim gospodarjenja, izvajalca tega režima in zavezanca za zagotovitev sredstev za stroške, ki nastanejo zaradi posebnega režima gospodarjenja ali posebnega režima ureditve in opreme gozda s posebnim namenom.

Če se z razglasitvijo za varovalni gozd ali za gozd s posebnim namenom omeji uživanje lastnine oziroma uveljavljanje lastninske pravice do gozda, ima lastnik pravico zahtevati ustrezne davčne olajšave ali odškodnino po predpisih o

razglasitvi, oziroma lahko zahteva, da mu Republika Slovenija ali lokalna skupnost, ki je gozd razglasila za varovalni gozd ali gozd s posebnim namenom, ta gozd odkupi.

V zasebnem gozdu je lahko izjemno poudarjena tudi posamezna socialna, npr. turistična, rekreacijska, poučna ali estetska funkcija, gozd pa ni razglašen za gozd s posebnim namenom. Takrat se s pogodbo med lastnikom takega gozda in državo oziroma z lokalno skupnostjo določi dela, ki so potrebna za zagotovitev teh poudarjenih funkcij. Pogodba vsebuje tudi višino odškodnine za zmanjšano lesnoproizvodno funkcijo in višino povračila za izvedbo v pogodbi določenih del.

Zakon ne pove, kaj naj bi vsebinsko bila omejitev uživanja lastninske pravice, očitno pa nima v mislih omejitev, ki veljajo na splošno za vse lastnike in za vse gozdove, ampak samo posebne omejitve, ki izvirajo iz posebne narave in vloge gozda s posebnim namenom. To pa pomeni predvsem dodatne omejitve v uživanju lesnoproizvodne funkcije gozda, ki se kažejo kot zmanjšani dovoljeni letni posek, posebni pogoji za pridobivanje lesa oziroma izvajanje gozdnogospodarski del in podobno.

V varovalnih gozdovih so posebne omejitve lesnoproizvodne rabe realno manjše, saj zaradi naravnih razmer običajno nimajo rednega sečnega donosa.

Zakon je bolj jasen, ko gre za omejitve v gozdu, v katerem je izjemno poudarjena posamezna socialna funkcija, pa ni proglašen za gozd s posebnim namenom. Posebej pravi, da je treba lastniku plačati odškodnino za zmanjšano lesnoproizvodno rabo in plačati dogovorjena dela, ki so potrebna za zagotovitev te poudarjene socialne funkcije v njegovem gozdu.

Kadar je gozd razglašen za varovalni ali za gozd s posebnim namenom, ima torej lastnik pravico do naslednjih nadomestil oziroma odškodnine:

- davčne olajšave oz. oprostitve ali
- letne odškodnine za omejitve v uživanju lastninske pravice ali
- pravico zahtevati, da država odkupi gozd,
- nadomestila dela stroškov opravljenih gojitvenih in varstvenih del.

Kadar gozd ni razglašen za gozd s posebnim namenom, treba pa je zagotoviti posamezno poudarjeno socialno funkcijo v gozdu, ima lastnik pravico:

- do letne odškodnine za zmanjšano lesnoproizvodno rabo,
- plačila za pogodbeno dela, ki so potrebna za zagotovitev poudarjene socialne funkcije.

Davčne oprostitve in olajšave so deloma že urejene v novem zakonu o dohodnini, ki določa, da se davek od katastrskega dohodka ne plačuje od katastrskega dohodka iz varovalnih gozdov, nima pa še določb, ki bi predvidevale davčne olajšave za omejitve v gozdovih s posebnim namenom ali zaradi izjemne poudarjenosti posameznih socialnih funkcij.

Za opravljena varstvena in gojitvena dela v varovalnih gozdovih država povrne lastniku vse stroške. To pa praviloma izključuje za varovalne gozdove še kako drugo odškodnino. Izjema so tisti varovalni gozdovi, ki bi sicer lahko imeli redni letni donos, pa je ta omejen zaradi varovalne vloge gozda.

Ker zakonodaja še ne predvideva davčnih olajšav za lastnike gozdov s posebnim namenom, bodo lastniki zahtevali zlasti odškodnino za omejitve v uživanju lastninske pravice.

V praksi so bile doslej redke tudi zahteve lastnikov, da država odkupi njihov gozd s posebnim namenom ali varovalni gozd. V letu 1993 je npr. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Slovenije kupil le 65 ha gozdov, predvsem na območju Triglavskega narodnega parka in varovalnih gozdov.

V gozdovih s posebnim namenom predstavlja osnovo za odškodnino zaradi omejitev uživanja lastninske pravice zmanjšani vrednostni donos lesa. V teh gozdovih je treba z gozdnogospodarskimi in gozdnogojitvenimi načrti ugotoviti možni letni posek, v odločbi o proglasitvi gozda za gozd s posebnim namenom pa določiti omejitve, ki jih ima lastnik gozda. Te so lahko vsebinsko zelo raznolike, zato je temu ustrezna tudi odškodnina:

- *Zmanjšani etat* (ali popolna prepoved sečnje, npr. v naravnih rezervatih). Kot odškodnino upoštevamo razliko med čistim donosom, ki bi ga gozd lahko dajal, če ne bi bilo posebnih omejitev, in čistim donosom zmanjšanega letnega poseka.

Odškodnino izračunamo tako, da od predvidene vrednostne razlike med možnim in dovoljenim posekom odštejemo normirane stroške pridobivanja lesa (sečnje, spravila, manipulacije na kamionski cesti, gradnje in vzdrževanja gozdnih vlak ter povprečne stroške gojenja in varstva gozdov, zmanjšane za morebitne subvencije).

Uporabljamo panožne normative gozdarstva Slovenije, za delo pa ceno, ki jo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano priznava pri subvencioniranju del v gozdovih, kadar to delo opravlja usposobljena izvajalska gospodarska družba.

Omejitve časa in načina pridobivanja lesa. Če zaradi tega nastanejo za lastnika dodatni stroški, mu jih je treba nadomestiti (povrniti), npr. zaradi predpisane uporabe dražjih tehnologij, npr. spravila lesa s konji, obvezne uporabe bio olj ali natančno določenega in omejenega časa pridobivanja lesa, povečanih stroškov zaradi manjše koncentracije sečnje na enoto površine, prilagajanja kraja in časa sečnje, zahtevnejšega gozdnega reda, posebnih zahtev pri odpiranju gozdov z gozdnimi cestami in vlakami). Take primere je treba obravnavati individualno.

- Poseben primer nastopa, kadar je v gozdu z odločbo o razglasitvi posebnega namena *prepovedano pridobivanje lesa* in mora zaradi naravnih nesreč ali starosti podrti drevje ostati v gozdu neizdelano.

V gozdu z normalnim (neomejenim) gospodarjenjem bi v takem primeru lastnik podrti drevje izdelal in vnovčil, obseg etata v takem gozdu pa bi morali nato prilagoditi novim razmeram. V gozdu s prepovedjo sečnje lastnik tekoče vsako leto dobiva odškodnino za zmanjšano lesnoproizvodno funkcijo, za izjemne dogodke pa dobi odškodnino samo za količino poškodovanega drevja, ki presega desetletni etat. Če je količina podrtega drevja večja, je treba pri nadaljnjih letnih odškodninah upoštevati spremenjene razmere v gozdu in s tem tudi spremenjeni potencialni (možni) etat.

8 ODŠKODNINE ZA POVZROČENO ŠKODO NA ZASEBNI LASTNINI

Povzročitelj požara je odškodninsko odgovoren lastniku za povzročeno škodo in izgubljeni dobiček, Republiki Sloveniji pa za stroške obnove gozda.

Povzročitelj razvrednotenja oziroma poškodovanja gozda mora lastniku takega gozda plačati odškodnino v skladu s predpisi o varstvu okolja (35/2. člen Zakona o gozdovih).

Ne glede na navedeno določilo zakona o gozdovih je vprašanje odškodnin urejeno tudi z nekaterimi drugimi zakonskimi predpisi, tako zlasti z zakonom o obligacijskih razmerjih in zakonom o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter upravljanju z lovišči. Imamo tudi že veliko praktičnih izkušenj pri vrednotenju gozdnih škod (primerjaj WINKLER 1993, 1994). Pri tem kaže poudariti le dva problema. Kaj je normalna (dopustna) škoda, ki jo povzroča kdor opravlja dejavnost splošnega pomena, npr. termoelektrarna z emisijo škodljivih snovi? Prav tako je vprašanje, kaj je normalna škoda, ki nastane zaradi sočasne rabe gozdov različnih uporabnikov, npr. škoda, ki jo povzroča divjad kot enakopraven

subjekt v gozdu. Tudi vsaka splošna raba gozdov (npr. nabiranje gozdnih sadežev) povzroča škodo v gozdu. Toda, ali mora imeti to za posledico tudi odškodnino? Kaj je pri tem dopustna (normalna) škoda, ki izhaja iz normalne rabe (uživanja) gozdov?

Lastnik gozda ima pravico do odškodnine za začasno uporabljena zemljišča, kadar mora dovoliti začasno spravilo, začasen prevoz ali začasno zložitve tujih gozdnih sortimentov v svojem gozdu. Če uresničevanja te pravice ni mogoče doseči sporazumno, določi odškodnino Zavod za gozdove (26.čl. ZOG).

9 SKLEP

Lastninska pravica v gozdovih je specifična in močno omejena. Te opredelitve in zlasti omejitve lastnine pa lahko uspešno živijo tudi v realnem življenju, če bomo znali lastnikom in vsem uporabnikom gozdov pojasniti posebnosti ter pravice in odgovornosti, ki iz njih izhajajo. Še bolj pomembno pa je, da lastniki gozdov dobijo za vse omejitve pri upravljanju, uživanju in razpolaganju s svojimi gozdovi ustrezna nadomestila in odškodnine.

10 SUMMARY

Forest property and the way of the implementing of the right of ownership are the basic questions that have to be answered when the concepts of forest management and the framework of managing are defined.

The right of ownership grants the beneficiary (the owner) the right to use a thing and dispose of it in the greatest extent still permitted by legal order and excludes any other person therefrom.

The modern legal science points out that the right of ownership does not only secure the existence to an individual but is at the same time also the guarantor

of human progress. Consequently, it cannot be implemented to the detriment of the community or in opposition to social interests. An owner of goods can not be their unlimited master since his actions are limited by provisions, prohibitions and also corresponding sanctions.

The Constitution of the Republic of Slovenia provides in the chapter on human rights and basic freedoms the securing of the right to private property and inheritance and in the chapter on economic and social relationships that the manner of acquiring and using the property is stated by law so that its economic, social and ecological functions are secured.

The right of ownership on estates can be deprived or limited for public benefit against a compensation in kind or an indemnity under statutorily defined conditions.

Foreigners cannot acquire the right of ownership on estates except in the cases of inheritance, with the condition of mutuality being observed.

As a forest ecosystem the forest is a life community of plants, animals and their living space, including all the interrelations. Yet as to the right of ownership it is treated in much different ways. A forest owner is practically the owner only in one respect and in some property rights because there are also others who benefit from forest through the right of free access to forest, the right to collect forest fruits and the like. The Act on Environmental Protection (1993) provides that wildlife is state property.

The forest has been divided between three users, in spite of the fact that it only has one legal owner. A series of problems and controversies can certainly be caused by such approach in the regulation of property relations. Consequently, these relations should be clearly defined. When talking about the forest, one only

has in mind the forest in the strictest meaning of the word, i.e. forest trees in the form of a forest stand, which is the only actual property of a forest owner. Therefore, the question arises how the owner's right to manage, utilize and dispose of the forest can be implemented.

Forests are managed by forest owners. They decide as to management aims, the methods how to achieve the aims and the managing of profits. Differently from some other managers, they are linked to a forest management plan and forest silvicultural plan in the setting of management aims and the methods to attain the latter. Forestry Act precisely states that forest owners may participate in the process of passing the forest management plan for an individual unit and in the preparation of a forest silvicultural plan.

With the multipurpose utilization of forests, the classical approach of striving for profit only - directly linked to the owner - is not in the forefront anymore; it is also the case of the use accessible to all citizens under the same conditions. In this part, the character of all forests is turning to that of common benefit. This is reflected in legal provisions providing the possibility of free access to and moving in forest, free collecting of fruits, plants, mushrooms and beekeeping in forest, hunting and collecting of animals living in natural surroundings in all forests, under the terms set by the law.

In the utilization of forests, timber production forest utilization, collecting litter and gathering resin are the only exclusive rights of owners. Yet a forest owner is fully responsible regarding forest managing. Thereby the necessary professional help and, in specific cases also material help, is provided by the state.

The law precisely states the obligations of forest owners as to the protection of forests and silviculture, the obligatory restoring of the sites of a fire and the restoration of damaged forests and prohibits clear cuts.

A forest owner (and the members of his family) may work in their forest, all others who might work there must comply with the prescribed regulations.

The state or a local community can additionally restrict the utilization of forests and other activities there in case these forests are proclaimed forests of special purpose or protection forests.

The owner has to pay an annual fee for the maintenance of forest roads and in accordance with special regulations a tax on forest cadastral income.

In principle, forest owners are independent in managing their forests. The preferential right to purchase forest estates goes to the owners whose estate is bordering the forest plot to be sold. The Republic of Slovenia has a preferential right in the purchasing of protection forests and the forests of special purpose, except in the case the extremely stressed function due to which they have been proclaimed forest of special purpose lies in the interest of a local community. In such cases the preferential right appertains to a local community.

A forest owner is entitled to compensations or indemnities for diminished economic benefit due to the limitations in the utilization of his forest, the former being the consequence of a public interest for forests and their ecological and social functions.

Based on Forestry Act, the state provides all the funds necessary for the performing of the work in protection forests and the forests within a narrower torrential zone in private forests, the funds for the purchasing, setting and manufacturing of control devices and traps for bark beetles and those necessary for the erecting of fire preventing boards, the securing of a sufficient number of

supervisors during the periods of forest endangerment by fire and firefighting guards in forest fire sites.

The state also provides the funds for the co-financing of silvicultural and protection work and the upkeep of the living space of the wild in private forests, restoration work in private forests in cases when the person responsible for the damage is not known, the construction and maintenance of forest roads, the restoration of forests in fire sites and those damaged by storms, conversions in private forests, other thinnings in private forests.

The amount of the funds of co-financing depends on the type of work, the emphasis degree of social and ecological forest functions, estate size and socio-economic status of a forest owner.

Indemnities can only be claimed by a forest owner for the limitations influencing economic utilization of the forest which has been proclaimed a protection forest or a forest of special purpose.

If a forest is proclaimed a protection forest or a forest of special purpose, the owner has the right to the following compensations or indemnity:

- tax reliefs or exemption from taxes or
- an annual indemnity for the limitations in the utilization of
- the right of ownership or
- a compensation for a part of the costs for silvicultural
- and protection work and
- the right to claim that his forest be bought by the state.

If a forest is not proclaimed a forest of special purpose yet an individual emphasized social function has to be secured in the forest, the owner has the right to:

- an annual indemnity for diminished timber production, utilization,
- payments for contracted out work necessary to secure the emphasized social function.

In case a person devalues or damages forest (e.g. by fire) he has to pay indemnity to the forest owner, in accordance with the regulations on environmental protection.

A forest owner also has the right to indemnity due to temporary used plots, when he has to allow temporary skidding, temporary transport or temporary piling of foreign forest timber assortments in his forest. If the implementing of this right cannot be achieved per agreement, the indemnity is fixed by Forestry Institute.

11 VIRI

- BRITOVŠEK, M., 1964. Razkroj fevdalne agrarne strukture na Kranjskem. Slovenska matica, Ljubljana, 430 s.
- DIETERICH, V., 1952. Forstwirtschaftspolitik. Berlin,
- FINŽGAR, A., 1968. Lastninska razmerja v Jugoslaviji.- Pravna fakulteta, Ljubljana, 148 s.
- MEDVED, M., 1991. Vključevanje lastnikov gozdov v gozdno proizvodnjo. Magistrska naloga. Oddelek za gozdarstvo Biotehniške fakultete, Ljubljana
- NISSLEIN, E., 1980. Waldeigentum und Gesellschaft. Hamburg, 174 s.
- , 1994. Poročilo o delu Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov RS v letu 1993.- Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije 20, 33,

- , 1995, Poročilo o delu Zavoda za gozdove Slovenije v letu 1994. Ljubljana, 48 s.
- SABADI, R., 1992. Šumarska politika.- Hrvatske šume, Zagreb, 118 s.
- SAJOVIC, B, 1990. Temelji lastninskopravnih razmerij.- Ljubljana, 84 s.
- SPEIDEL, G., 1984. Forstliche Betriebswirtschaftslehre. Hamburg, 266 s.
- ŠINKOVEC, J., 1991. Je lastnik gozda res samostojen gospodar?- Naši razgledi 40, 22, dne 22.11.1991
- ŠINKOVEC, J., 1992. Socialna država in lastnina.- Teorija in praksa 29, 1-2, s.38-42.
- ŠINKOVEC, J., 1994. Pravo okolja.- Ljubljana, 263 s.
- VALENČIČ, V., 1970. Gozdarstvo.- Gospodarska in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog I., DZS Ljubljana, s.417-463.
- WINKLER, I., 1989. Nastanek in razvoj kmečke gozdne posesti.- Zb.gozd. in les. 3, s. 153-184
- WINKLER, I., 1992. Denacionalizacija gozdov. GozdV 50, 2, s.95-101
- WINKLER, I., 1993. Why not simply denationalise the forests. Slovenian business report 1,5, s.36-38.
- WINKLER, I., 1993. Ekonomsko vrednotenje škod, ki jih v gozdovih povzročijo požari.- GozdV 51,9, s.394-400.
- WINKLER, I., 1994, Ekonomsko vrednotenje škod, ki jih v gozdovih povzroči onesnažen zrak. - Zbornik referatov posvetovanja Varstvo zraka.- Zavod za tehnično izobraževanje, Ljubljana 1994, s. 16/1-10
- WINKLER, I., 1995, Ekonomika gozdarstva.-Oddelek za gozdarstvo Biotehniške fakultete, Ljubljana, 328 s.
- USTAVA Republike Slovenije. - Ur.l. RS št. 33-1409/91
- Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij. Ur.l.RS št. 55-2514/92
- Zakon o gozdovih, Ur.l.RS št. 30-1299/93
- Zakon o varstvu okolja. Ur.l. RS št. 32-1351/93
- Zakon o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov. Ur.l.RS št. 10-432/93

Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic.- Ur.l. RS št. 5-233/94

Odredba o financiranju in sofinanciranju vlaganj v gozdove iz sredstev proračuna RS.- Ur.l.RS št. 58-2065/94.

Odredba o pogojih za oprostitev davka od osebnih prejemkov iz naslova medsosedske pomoči med kmečkimi gospodarstvi.- Ur.l. RS št. 23-1001/94